

Seva Lezing Farah Karimi:

Bijdrage migranten aan de ontwikkeling van hun herkomstlanden: meer dan geld alleen

I. Introductie

Dames en heren,

Ik vind het een bijzondere eer om vanavond de Seva Lezing 2013 te mogen verzorgen. Ik ben al sinds mijn tijd als Tweede Kamerlid bekend met Seva. Seva is een uiterst gecommitteerde organisatie die mensen in ontwikkelingslanden niet benadert als slachtoffers, maar vooral kansen ziet én deze probeert te benutten. Ik deel de visie van Seva dat het stimuleren van lokaal ondernemerschap een belangrijke rol speelt in structurele armoedebestrijding in ontwikkelingslanden.

Zoals eerder aangekondigd, luidt de titel van mijn lezing “Bijdrage migranten aan de ontwikkeling van hun herkomstlanden: meer dan geld alleen”. Ik zal in deze lezing ingaan op het werk van Oxfam Novib. Ik zal spreken over mijn persoonlijke geschiedenis en motivatie, én over inspirerende ‘migranten met een missie’. Tenslotte zal ik ingaan op het beleid van de Nederlandse overheid op het terrein van Migratie en Ontwikkeling. Helaas moet ik constateren dat het beleid veelal uit goede voornemens bestaat en dat er een groot onbenut potentieel ligt.

Hoewel ik in mijn lezing **nadrukkelijk** over meer dan geld alleen wil - en ga - spreken, wil ik beginnen met het benoemen van enkele kerncijfers. Een aantal kerncijfers gaan over geld. Sommige cijfers zullen voor u allen bekend zijn. Anderen zijn wellicht minder vanzelfsprekend. De meeste cijfers zijn afkomstig van de Wereld Bank¹. Het gaat hierbij alleen om officiële cijfers. Veel geld dat in de spreekwoordelijke ‘oude sok’ de grens overgaat wordt hier dus niet in meegenomen.

Maar om te beginnen, waar hebben we het eigenlijk over? Om hoeveel migranten gaat het anno 2013? Volgens de Wereld Bank zijn er vandaag de dag meer dan 215 miljoen internationale migranten en meer dan 700 miljoen binnenlandse migranten. Dit zijn belangrijke gegevens, want ze laten duidelijk zien dat het overgrote deel van de migratie, binnenlandse migratie betreft. Hier kom ik later op terug.

- In 2012 stuurden migranten 401 miljard dollar naar ontwikkelingslanden. Dit is meer dan drie keer zoveel als de officiële ontwikkelingshulp in datzelfde jaar. Er wordt verwacht dat de stromen van *remittances* zullen groeien met gemiddeld 8,8 procent per jaar gedurende de periode tussen 2013 en 2015, en dat *remittances* zullen oplopen tot zo’n 515 miljard dollar in 2015.
- *Remittances* blijken vrijwel ongevoelig voor economische malaise. In 2009 zorgde de wereldwijde economische crisis voor een bescheiden daling in de *remittances* van 5 procent. In 2010 waren de *remittances* alweer terug op recordhoogte. Dit in tegenstelling tot directe buitenlandse investeringen. Deze daalden met een derde

¹ World Bank. (19 april 2013). ‘Migration and Development Brief 20’. Migration and Remittances Unit, Development Prospects Group. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationDevelopmentBrief20.pdf>.

gedurende de crisis. Buitenlandse beleggingen in de lokale aandelen en kapitaalmarkt daalden met meer dan de helft.

- India, China, de Filippijnen en Mexico zijn de grootste ontvangers van *remittances*. Kleinere landen als Tadzjikistan, Liberia en Kirgizië ontvangen het meest als percentage van hun bruto nationaal product.
- In 1970 kwam bijna de helft van de geregistreerde *remittances* uit de VS. In 2010 was dit nog maar 17 procent. Een grote nieuwe speler wordt gevormd door de Golfstaten. Saoedi-Arabië is nu de grootste verstrekker van *remittances*, na Amerika.
- In 2000 stond Rusland op de 17^e plek op de lijst van grootste verstrekkers van *remittances*. Het was een netto ontvanger van geldovermakingen uit het buitenland. In 2010 stond Rusland op de 4^e plek in deze lijst, en verstreekte voornamelijk aan Centraal Azië. Om een voorbeeld te geven: *remittances* uit Rusland zijn verantwoordelijk voor meer dan een vijfde van de Tadzjiekse economie.
- Een tiende van de *remittances* aan Afrika komt uit het continent zelf. Zo verstrekt Zuid-Afrika het overgrote deel van de 1,4 miljard dollar aan *remittances*, aan haar buurlanden.
- De opkomst van onder andere: de Golfstaten, Rusland en Zuid Afrika als grote verstrekkers van *remittances*, is een weerspiegeling van de veranderende machtsverhoudingen in de wereld en een mooie illustratie van de opkomst van nieuwe economische machtscentra.

Het is ook belangrijk stil te staan bij de keerzijde van de medaille. We kennen allemaal het bekende verschijnsel van de *brain drain*. Door migratie verloren de vijf Latijns-Amerikaanse landen die het dichtst bij de VS liggen een groot deel van hun best-opgeleiden². Volgens de Ethiopische Minister van Gezondheidszorg werken er meer Ethiopische artsen in Chicago dan in Ethiopië zelf³. Volgens het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties verloor Ethiopië tussen 1980 en 1991 als gevolg van *brain drain* 75% van haar hoogopgeleide beroepsbevolking⁴.

Dan zijn er nog de verhalen van de ontwrichting van families in de Filippijnen, waar kinderen langdurig – hierbij bedoel ik hun hele jeugd - van hun ouders zijn gescheiden omdat deze in het buitenland werken. Van de leeglopende dorpen waar alleen nog maar bejaarden wonen en waar weinig bedrijvigheid over is gebleven, omdat alle jongeren naar de stad zijn vertrokken. Dan zijn er de verhalen over het schenden van de mensenrechten van migranten, denk aan de verkrachting van dienstmeisjes werkzaam in de Golfstaten. Maar ook in Nederland bestaan op kleinere schaal, schrijnende situaties van misbruik en uitbuiting van migranten. Neem bijvoorbeeld de Oost-Europeanen die, al dan niet legaal, werkzaam zijn in de aardbeienteelt.

Tenslotte kunnen migranten, naast 'kennis' en 'innovatie', ook andere, minder positieve immateriële goederen mee naar huis nemen. Hierbij kan gedacht worden aan intolerantie en

² Adams, Jr., R. H. (juni 2003). 'International Migration, Remittances, and the Brain Drain: A Study of 24 Labor-Exporting Countries'. The World Bank, Poverty Reduction and Economic Management Network, Poverty Reduction Group: p. 13. Online geraadpleegd op 6 juni op: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2003/07/08/000094946_03062104301450/Rendered/PDF/multi0page.pdf.

³ Roeder, A. (29 augustus 2012). 'Transforming Ethiopia's health care system from the ground up'. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://www.hsph.harvard.edu/news/features/ethiopia-primary-care-health-conference-html/>.

⁴ The Government of the Federal Republic of Ethiopia, UNDP, & IOM. (Juli 2007). 'Migration for Development in Ethiopia (MIDeth) Programme': p. 6. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: [http://www.undp.org/content/dam/undp/documents/projects/ETH/00047858/Migration%20for%20Development%20in%20Ethiopia%20\(00057754\).pdf](http://www.undp.org/content/dam/undp/documents/projects/ETH/00047858/Migration%20for%20Development%20in%20Ethiopia%20(00057754).pdf).

religieus extremisme. Een voorbeeld is de mogelijke invloed die Somalische migranten, woonachtig in de Golfstaten, hebben gehad op het creëren van een voedingsbodem voor religieus-geïnspireerd extremisme in Somalië.

Tijdens mijn Kamerlidmaatschap bezocht ik Mogadishu, de hoofdstad van Somalië. Het was er vreselijk, overal verwoesting als gevolg van de onophoudende burgeroorlog. Ik was daarom verbaasd om tussen de ravage uiterst goed uitgeruste scholen en ziekenhuizen aan te treffen. Deze instellingen werden allemaal gefinancierd met geld van de Somalische diaspora in de Golfstaten. Natuurlijk was dit prachtig om te zien. Onderwijs en gezondheidszorg waren – en zijn – daar zo broodnodig. Aan de andere kant waren deze instellingen wel allemaal ingericht in de ‘Wahabi stijl’, de fundamentalistische conservatieve stroming binnen de Islam. Zo vraag ik me weleens af wat de invloed van die onderwijsinstellingen is geweest op het gedachtengoed van de jeugd die toen onderwijs volgde.

Nu wil ik u graag iets vertellen over het werk van Oxfam Novib, de organisatie waar ik sinds 2008 leiding aan geef.

II. Het werk van Oxfam Novib: Versterking van de rechtspositie van migranten en het vergroten van hun bijdrage aan ontwikkeling

Oxfam Novib streeft naar een wereld zonder armoede en onrecht, naar een wereld met meer solidariteit én gelijkheid van kansen voor al haar inwoners. Het is vanuit deze missie dat mijn organisatie een bijdrage probeert te leveren aan het thema Migratie en Ontwikkeling.

Oxfam Novib benadert migratie in de breedste zin van het woord. Migratie kan de verhuizing van een boer naar de stad betekenen, het emigreren naar een buurland, maar ook het emigreren van een continent naar een ander continent. In Nederland is de term ‘migratie’ beladen. Het wordt vaak als synoniem gezien voor: ‘massa-migratie van kansloze migranten uit ontwikkelingslanden naar Nederland’. Dit is een eenzijdig perspectief. Zoals ik in mijn inleiding aangaf, vormt binnenlandse migratie - op dit moment meer dan 700 miljoen mensen – de meest significante migratie. Hier wil ik nu bij stilstaan door middel van het voorbeeld van China.

In China heeft sinds 1978 de grootste binnenlandse migratiestroom plaatsgevonden in de menselijke geschiedenis. Tussen 1978 en 2012 zijn 160 miljoen Chinezen vanuit het platteland naar de kuststeden getrokken voor werk en hogere salarissen. 160 miljoen mensen, dat is 12% van de huidige bevolking van China. Een gigantisch aantal. Gepaard met deze migratiestroom vond een proces van verstedelijking plaats. Zo was een van de plekken waar migranten het eerst naartoe gingen om in fabrieken te werken, het dorp Shenzhen. In 1978 was dit nog een gehucht met een paar duizend inwoners. In 2010 woonden er meer dan 12 miljoen mensen⁵.

Tussen 2001 en 2010 heeft binnenlandse migratie bijgedragen aan bijna een vijfde van de economische groei van China. Uiteraard heeft het milieu hier een zeer hoge prijs voor betaald. Als bijkomstigheid van dit proces van migratie en verstedelijking zijn de inkomensverschillen tussen de steden en het platteland extreem groot geworden. Hoewel de inkomensverschillen in de afgelopen paar jaar weer wat kleiner zijn geworden, blijven zeer grote verschillen bestaan.

⁵ The Economist online. (22 februari 2012). ‘The largest migration in history’. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://www.economist.com/node/2154811>.

Dit is een groot maatschappelijke probleem. Niet voor niets zijn er jaarlijks tientallen protesten en rellen op het platteland tegen de armoede en ongelijkheid⁶.

Het voorbeeld van China laat zien dat **inkomensongelijkheid** en het omgaan met **verstedelijking** twee grote uitdagingen zijn van de 21ste eeuw. Om deze uitdagingen aan te pakken heeft Oxfam Novib recentelijk besloten om meer aandacht aan deze twee onderwerpen te besteden.

Onafhankelijk van de reden waarom men migreert - of het nu is vanwege de liefde, om brood op de plank te krijgen, studie, avontuur of – zoals in mijn geval – omdat men gedwongen is te vluchten wegens onderdrukking en geweld, streeft Oxfam Novib onder het thema Migratie en Ontwikkeling naar een tweetal doelen.

Ten eerste, het versterken van de rechtspositie van kwetsbare migranten. Dit gebeurt veelal in de ontwikkelingslanden waar wij actief zijn.

Ten tweede, de bijdrage, die migranten en migrantenorganisaties in Nederland willen leveren aan de ontwikkeling van hun land van herkomst, vergroten.

Door middel van een aantal voorbeelden hoop ik u inzicht te geven in het type werk dat Oxfam Novib op het terrein van Migratie en Ontwikkeling in de laatste jaren heeft uitgevoerd. Ik begin met ons werk in het buitenland.

Een regio waar migranten, in het bijzonder arbeidsmigranten, een belangrijke doelgroep van ons werk vormen, is Zuidoost Azië, namelijk: Cambodja, Laos, Myanmar en Vietnam. In Vietnam, bijvoorbeeld, biedt onze partner *Center for Development and Integration* (CDI) juridisch advies aan arbeidsmigranten. Dit gebeurt onder andere op het internet. Zo kunnen advocaten, via een online forum, juridisch advies en steun verlenen aan arbeidsmigranten. Zo kunnen arbeidsmigranten bij onze partner terecht met vragen over arbeidsrechten, verzekering en CAO onderhandelingen. Ook worden migranten geholpen zichzelf te organiseren in provinciale netwerken. Op die manier staan ze samen in een sterkere positie om hun rechten te doen gelden.

De cijfers die ik eerder in mijn inleiding noemde, laten duidelijk zien dat *remittances* een flinke stimulans vormen voor de economie van ontwikkelingslanden. Om het rendement van *remittances* te vergroten, heeft Oxfam Novib onder meer projecten voor mobiel bankieren en internet bankieren gesteund. Dat maakt financiële diensten toegankelijker en verlaagt de kosten van overmakingen. Daar profiteert zowel de zender als de ontvanger van.

Oxfam Novib heeft ook migrantenorganisaties gekoppeld aan organisaties voor microfinanciering in het land van herkomst. Zo konden *remittances* worden gebruikt om banen te creëren en de lokale economie te versterken. Zo had de Oxfam Novib partner FOLADE in Costa Rica een project gericht op Nicaraguaanse migranten. FOLADE heeft in zowel Costa Rica als Nicaragua een netwerk van organisaties voor microkrediet opgezet om deze geldstromen in goede banen te leiden.

Naast het ondersteunen van projecten zijn Oxfam Novib en haar partners ook actief op het gebied van lobby en campagnevoering. Lobby en campagnevoering zijn naar mijn mening

⁶ Ibid.

onmisbaar om op systeemniveau beleidsverandering te bewerkstelligen. Zo ondersteunt Oxfam Novib organisaties die lobbyen bij de “*International Labour Organisation*” voor een versterking van de rechten van migranten die werkzaam zijn als huishoudelijke hulp. Twee jaar geleden heeft Oxfam Novib, samen met onze zuster organisatie Oxfam America, gelobbyd tegen het besluit van de Amerikaanse *Sunrise Community Banks* om te stoppen met geldovermakingen naar bankrekeningen in Somalië. Dit vanwege de grote negatieve impact op de Somalische burgerbevolking. Binnenkort zal Oxfam hier een nieuw rapport over publiceren, om zodoende het onderwerp van *remittances* hoger op de Amerikaanse politieke agenda te krijgen.

Nu zal ik het een en ander toelichten over ons werk op het gebied van Migratie en Ontwikkeling in Nederland.

In Nederland is Oxfam Novib sinds 2003 met dit thema bezig. De partners voor dit thema zijn voornamelijk diaspora organisaties.

Een voorbeeld van een mooi partnerschap is de samenwerking van Oxfam Novib met de diaspora organisatie HIRDA. Met HIRDA werken we samen op het gebied van basisonderwijs en gezondheidszorg in Somalië. HIRDA begon als kleine organisatie in 1999, toen het werd opgericht door leden van de Somalische diaspora. Met behulp van Oxfam Novib’s steun is HIRDA uitgegroeid tot een sterke, op zichzelf staande organisatie, werkzaam in zowel Nederland als Somalië. Recentelijk nog, was ik aanwezig bij de viering van het 15 jarig jubileum van HIRDA.

Wij zijn er trots op dat HIRDA een van de vijf organisaties is waarmee Oxfam Novib voor de jaren 2011-2015 een alliantie heeft gesloten, de zogenaamde “IMPACT Alliantie”. Via deze alliantie werken we samen aan innovatieve manieren om armoede te bestrijden, onder andere door gebruik van web 2.0-middelen. Denk hierbij aan apps voor mobieltjes om burgers op het platteland over HIV/Aids te informeren, of tekstberichten om dagkoersen voor de prijs van landbouwproducten door te geven. Ook is het dankzij de IMPACT Alliantie mogelijk geworden om, voor een periode van 5 jaar, hoognodige financiering van het Ministerie van Buitenlandse Zaken te verkrijgen, om ons werk voort te zetten.

Als diaspora organisatie heeft HIRDA als geen ander kennis van de problematiek waar vrouwen in Somalië mee kampen. Zo heeft mijn organisatie veel kunnen leren van HIRDA’s innovatieve campagne tegen vrouwenbesnijdenis. Ook heeft HIRDA ons geleerd hoe we aan een uiterst gevoelig onderwerp als vrouwenemancipatie kunnen werken in fragiele staten zoals Somalië. Kennis die wij vervolgens weer in andere landen kunnen toepassen.

Naast ons partnerschap met HIRDA, werkt Oxfam Novib ook sinds jaar en dag met andere migrantenorganisaties in Nederland. Zo werkt Oxfam Novib ook samen met Seva. In 2011 en 2012 steunde Oxfam Novib twee lobby projecten van Seva om de marginalisatie van migranten en migrantenorganisaties in ontwikkelingssamenwerking tegen te gaan.

Samenwerking met migrantenorganisaties gebeurt enerzijds via het financieren van projecten van migrantenorganisaties in het land van herkomst. Anderzijds streven we ernaar de capaciteit van deze organisaties te versterken. Helaas hebben we een gedeelte van dit werk moeten staken in verband met de grote bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden.

Diegenen die Oxfam Novib kennen, weten dat onze organisatie zich inzet op een breed aantal onderwerpen. Of het nu gaat om duurzame economische ontwikkeling, vrouwenemancipatie, het recht op sociale en politieke participatie of Migratie en Ontwikkeling, de rode draad in ons werk is: armen en onderdrukten bewustmaken van hun rechten, én hun helpen zichzelf te organiseren. Op deze manier kunnen zij samen met gelijkgestemden, onrechtvaardige machtsstructuren aanpakken. Machtsstructuren die ten grondslag liggen aan armoede en onrecht.

Dit maakt mijn werk voor mij zeer persoonlijk. De strijd tegen onderdrukking, onrecht en armoede vormt immers de rode draad in mijn leven, hoewel dit geen vooropgezet plan was. Mijn keus om me, na de val van de Shah, in 1982 als 22-jarige aan te sluiten bij een links-Islamitische verzetsbeweging kwam voort uit mijn vurige wens bij te dragen aan een Iran waar respect voor de mensenrechten centraal zou staan. Ook na mijn komst in Europa ben ik betrokken gebleven bij de Iraanse politiek en de mensenrechtensituatie daar. Daarnaast, dankzij de ontplooiingsmogelijkheden die ik in Duitsland en Nederland heb gekregen, ben ik me ook gaan bezighouden met vraagstukken van onrecht elders in de wereld. In die zin ervaar ik het als plicht – in positieve zin dan – om iets betekenisvol te doen met de ontplooiingsmogelijkheden die ik heb gekregen én gepakt. Zoveel anderen hebben dat geluk niet gehad. Ik denk dat velen van u dit gevoel van plichtsbesef herkennen.

Tot op de dag van vandaag sta ik achter mijn keus om vanuit het buitenland actief de mensenrechtenbeweging in Iran te blijven steunen. Ik vind dat ik me niet afzijdig kan houden. Maar de prijs is hoog. Zo kan ik sinds enkele jaren Iran weer niet in, omdat de kans te groot is dat ik dan wordt opgepakt. Dit betekende dat, toen mijn moeder vorig jaar overleed, ik daar niet bij kon zijn. Dit was het pijnlijkste moment voor mij na al die jaren ballingschap.

Door mijn persoonlijke geschiedenis kijk ik, naast de financiële bijdrage die migranten aan de ontwikkeling van hun landen van herkomst leveren, vooral ook naar de bijdrage die zij leveren als het gaat om het overbrengen van waarden als: respect voor de mensenrechten, democratie en tolerantie. En als het gaat om het overdragen van kennis en innovatie. Hierbij moet ik helaas constateren dat migranten en diaspora ook een negatieve rol kunnen spelen én hebben gespeeld. Denk maar aan de steun die de Ierse diaspora in Amerika in het verleden aan de *Irish Republican Army* hebben geboden. Maar laten we ons vanavond richten op het positieve!

III. Migranten ‘met een missie’

Een goed voorbeeld van hoe migratie een bijzondere bijdrage heeft kunnen leveren aan ontwikkeling, is het verhaal van de filantropische ondernemer Pierre Omidyar⁷. Pierre had twee Iraanse ouders en werd geboren te Parijs. Hij verhuisde met zijn familie naar de Verenigde Staten toen zijn vader daar ging werken. Hij ontwikkelde een fascinatie voor computers en studeerde in 1988 af aan de Tufts Universiteit met een graad in Computer Wetenschap. Pierre Omidyar creëerde een online veilingwebsite, wat later de uiterst populaire veilingssite “eBay” werd. Hij werd van de ene op de andere dag miljonair.

⁷ Achievement.org. (Augustus 2010). ‘Biography Pierre Omidyar’. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://www.achievement.org/autodoc/page/omi0bio-1>.

In 2004 richtte Pierre Omidyar het "Omidyar Network" op, waar vervolgens investeringen in zowel winstgevendende als non-profit organisaties konden worden gedaan⁸. Omidyar, als migrant van Iraanse afkomst, heeft mede als doel om iets terug te doen ter bevordering van zijn eigen culturele erfgoed. Hij is de directeur van het *Roshan Cultural Heritage Institute*⁹. Het instituut houdt zich bezig met onderwijzen in, en het behoud en overdragen van, Perzische cultuur. Om deze doelen te realiseren werkt het instituut samen met onder andere: scholen, bibliotheken en musea, maar ook met donoren uit het bedrijfsleven. Allen met eenzelfde missie voor ogen; namelijk het ondersteunen van de Perzische cultuur. Naast deze inspanningen ter promotie van de Perzische cultuur, zet Omidyar zich ook in om iets terug te doen voor zijn land van aankomst: de Verenigde Staten. Het land waar hij heeft gestudeerd en zich heeft kunnen ontplooiën. Zo schonk hij 100 miljoen dollar aan de Tufts Universiteit, de plek waar hij zelf afstudeerde. Dit geld werd gebruikt om een microkrediet-fonds aan te leggen¹⁰.

Behalve het al genoemde werk, spant hij zich verder in voor een groot aantal filantropische doeleinden. Ik vind het geweldig en zeer bewonderenswaardig dat Pierre Omidyar zich in 2010 heeft voorgenomen om 99 procent van zijn vermogen weg te geven binnen de komende twintig jaar¹¹. Zo probeert hij via zijn filantropische initiatieven bij te dragen aan een betere wereld. Prachtig!

Gelukkig staat Pierre Omidyar als migrant 'met een missie' niet alleen. Denk verder bijvoorbeeld ook aan de succesvolle Afghaans-Amerikaanse schrijver Khaled Hosseini die met zijn stichting onder andere humanitaire hulp biedt aan de mensen in Afghanistan. Denk aan Koningin Noor uit Jordanië, van origine Libanees-Amerikaans en opgegroeid in de Verenigde Staten. Koningin Noor zet zich al jaren onvermoeibaar in voor een beter wederzijds begrip tussen het Midden-Oosten en de Verenigde Staten. Tenslotte denk ik aan mevrouw Ellen Johnson Sirleaf, de huidige president van Liberia en de eerste verkozen vrouwelijke president in Afrika. Johnson Sirleaf koos ervoor om na een indrukwekkende internationale carrière terug te keren naar Liberia om bij te dragen aan de ontwikkeling van haar geboorteland.

Bovengenoemde voorbeelden gaan over individuen, toch de mooiste voorbeelden om te noemen ter inspiratie. Echter, ook op meso- en macroniveau kunnen migranten een significante bijdrage leveren aan de ontwikkeling van hun landen van herkomst, door middel van kennisoverdracht en innovatie. Zo zijn Japan, Korea, Taiwan en China voorbeelden van economieën die sterk hebben vertrouwd op hun diaspora als bronnen van kennis.

De vaardigheden van diaspora kunnen geraadpleegd worden door het opzetten van netwerken voor onderzoek en innovatie¹². Daarbij kan gedacht worden aan initiatieven als: mentor-sponsor programma's in bepaalde sectoren of industrieën, gezamenlijke onderzoeksprojecten, 'peer-review' mechanismen, en korte termijn bezoeken en opdrachten. In Tunesië zijn bijvoorbeeld leden van diaspora uitgenodigd om vakken te doceren op Tunesische universiteiten via kleine

⁸ Omidyar.com. 'Pierre Omidyar, 'Co-Founder and Founding Partner'. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://www.omidyar.com/team/pierre-omidyar>.

⁹ Roshan-institute.org. 'Roshan Cultural Heritage Institute: About us'. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://www.roshan-institute.org/474551>.

¹⁰ Omidyar.com. 'Pierre Omidyar, 'Co-Founder and Founding Partner'. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://www.omidyar.com/team/pierre-omidyar>.

¹¹ Achievement.org. (Augustus 2010). 'Biography Pierre Omidyar'. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://www.achievement.org/autodoc/page/omi0bio-1>.

¹² World Bank (Plaza, S., and Ratha, D.), IOM (Ionesco, D.), & IFAD (Meins, R.). (12 oktober 2012). 'Global Forum on Migration & Development: Background Paper': p. 15.

proef-initiatieven. Marokko en Egypte hebben ervaring in het betrekken van geëmigreerde wetenschappers ter bevordering van wetenschap en onderzoek in eigen land. Daarnaast bieden diaspora ook toegang tot technologie en vaardigheden voor bedrijven in het land van herkomst. Dit gebeurt onder andere door middel van: professionele associaties, kamers van koophandel, tijdelijke opdrachten voor bedreven expats die werken in hun land van herkomst, leren op afstand, en de terugkeer (veelal voor de korte termijn) van emigranten met verbeterde vaardigheden. In de nasleep van de Arabische Lente zijn er verscheidene diaspora-groepen geweest die ondersteuning hebben geboden aan wetenschap, innovatie, educatie, en entrepreneurship programma's in het land van herkomst¹³.

Zo zijn in de Verenigde Staten en in Europa verschillende organisaties bezig met het ontwikkelen van nieuwe manieren om technologie en kennis over te dragen. Bijvoorbeeld, de *Tunisia American Young Professionals* en de Noord-Amerikaanse Tunesische Ingenieurs Groep organiseerden een entrepreneurship programma gericht op afstuderende en afgestudeerde studenten van de beste ingenieursopleidingen in Tunesië in juli 2012¹⁴.

Nog een voorbeeld is de samenwerking die onlangs is gestart tussen de *International Organization for Migration* en Guyana. Dit project probeert in kaart te brengen wat alle vaardigheden, interesses en plannen zijn van Guyaanse migranten die hun land van herkomst willen steunen in de ontwikkeling¹⁵.

Een laatste voorbeeld is het zogenaamde "*senexpertise*" programma, wat gefinancierd wordt volgens de Franse migratie overeenkomst. Dit programma biedt financiële steun aan zeer vakbekwame Senegalezen die in Frankrijk wonen en graag hun expertise willen delen met Senegalese instituties. Het programma financiert korte missies die helpen bij het opbouwen van de capaciteiten van Senegalese instituties of organisaties¹⁶.

IV. Nederlands overheidsbeleid met betrekking tot Migratie en Ontwikkeling

Over het Nederlandse overheidsbeleid met betrekking tot Migratie en Ontwikkeling kan ik helaas niet anders dan kritisch zijn. Om de zoveel tijd presenteert de regering een nieuwe beleidsnota. Mooie termen worden gebruikt: circulaire migratie, *brain gain*, migratiemanagement, terugkeerondersteuning om maar een paar termen te noemen. Helaas blijft het beleid veelal bestaan uit mooie voornemens. Er wordt gesproken over het betrekken van migrantenorganisaties bij ontwikkelingssamenwerking. Echter, tijdens het verstrekken van de meest recente meerjaren-subsidie voor Nederlandse ontwikkelingsorganisaties werd slechts één diaspora organisatie – namelijk HIRDA als onderdeel van de Impact Alliantie – gefinancierd. Ook is er geen overleg geweest tussen de overheid en migrantenorganisaties tijdens het schrijven van de beleidsnota "Wat de Wereld Verdient" – **DE** beleidsnota van de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Van mijn staf heb ik begrepen dat er tijdens de recente consultatie dag van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en betrokken organisaties rondom het thema Migratie en Ontwikkeling - waar Seva ook aanwezig was - het Ministerie heeft aangegeven dat de bijdrage van diaspora ondernemers meer aandacht hoort te krijgen in het beleid. Of diaspora ondernemers nu ook meer aandacht **gaan** krijgen vraag ik me af. Ik hoop het, maar ik ben sceptisch.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid: p. 16.

Er is slechts één onderdeel van het thema Migratie en Ontwikkeling dat wel met verve wordt uitgevoerd, namelijk het bevorderen van duurzame terugkeer van illegalen en uitgeprocedeerde asielzoekers, én hun herintegratie in het land van herkomst! Zo heeft de overheid de afgelopen jaren ervaring opgedaan met financiële herintegratieondersteuning en herintegratieondersteuning in natura¹⁷. Het zal u niet verbazen dat ik me erger aan de eenzijdige focus op terugkeer en remigratie. Verder vind ik het zeer onterecht dat het budget voor terugkeerprogramma's opgenomen is in de begroting voor ontwikkelingssamenwerking. De al dan niet gedwongen terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers vindt plaats aan het einde van een vaak slopende asielprocedure. Deze terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers gaat meestal gepaard met frustraties, teleurstelling en angst. Dit zijn niet de omstandigheden waarin een persoon constructief kan bijdragen aan de ontwikkeling van zijn land van herkomst. Wat toch het doel van het budget voor ontwikkelingssamenwerking moet zijn!

Ik verwacht niet dat het Nederlandse overheidsbeleid op het terrein van Migratie en Ontwikkeling de komende jaren veel zal veranderen. Wel put ik hoop uit beleidsontwikkelingen die op mondiaal niveau plaatsvinden.

Het is positief dat in de beleidsdiscussies over de toekomstige ontwikkelingsdoelen – de zogenaamde *Post 2015 development agenda* – migratie en *remittances* als instrumenten worden gezien om de toekomstige ontwikkelingsdoelen te behalen. Vooral vanwege de huidige economische crisis in het Westen wordt er serieus naar *remittances* gekeken als een van de nieuwe bronnen om ontwikkeling te financieren. Ook wordt er gesproken over het verlagen van de transactiekosten van geldovermakingen¹⁸. Een hele goede ontwikkeling.

Met de opkomst van nieuwe economische machten zullen Zuid-Zuid relaties steeds meer aandacht krijgen. En terecht. Het nieuwste *Human Development Report* van het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties stelt dat de minder ontwikkelde landen moeten leren én profiteren van de successen van de opkomende economische machten¹⁹. Nieuwe instituties en partnerschappen moeten regionale integratie en Zuid-Zuid relaties versterken. Hierdoor kunnen kennis, ervaringen en technologie makkelijker worden gedeeld²⁰. Het rapport spreekt ook over Zuid-Zuid migratie en de noodzaak om op regionaal en multilateraal niveau afspraken te maken over het simplificeren van internationale arbeidsmigratie, het beschermen van de rechten van migranten en het verlagen van transactiekosten²¹. Ik hoop dat zulke afspraken er komen, om zodoende de rechtspositie van de vele migranten die momenteel in een benarde positie verkeren, te versterken.

V. Conclusie

Dit jaar woon ik 24 jaar in Nederland. Maar er gaat bijna geen dag voorbij dat ik niet aan mijn achtergebleven familie en aan mijn geboorteland moet denken. Voor velen van u zal dit gevoel

¹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken. (Oktober 2008). 'Beleidsnotitie: Internationale Migratie en Ontwikkeling 2008': p. 11.

¹⁸ World Bank. (19 april 2013). 'Migration and Development Brief 20'. Migration and Remittances Unit, Development Prospects Group: p. 9. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationDevelopmentBrief20.pdf>.

¹⁹ United Nations Development Programme (UNDP). (2013). 'Human Development Report 2013, The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World': p. 8. Online geraadpleegd op 6 juni 2013 op: http://hdr.undp.org/hdr4press/press/report/hdr/english/HDR2013_EN_Complete.pdf.

²⁰ Ibid: p. 8.

²¹ Ibid: p. 59.

van verbondenheid met het land van herkomst en verbondenheid met uw cultureel erfgoed herkenbaar zijn. In Nederland verkeren wij in een geprivilegieerde positie. Hier hebben wij zo ontzettend veel toegang tot kennis, informatie, kapitaal en daarom macht. Dit is een positie die wij naar mijn mening niet onbenut mogen laten. Ik vind het daarom geweldig, en inspirerend, om vanavond in uw gezelschap te mogen verkeren: een gezelschap dat door middel van “dienstbaarheid zonder eigen belang”, de betekenis van Seva, een bijdrage wil leveren aan ondernemerschap in de landen van herkomst.

Dank u wel.